

KÜLTÜREL (YENİ) İRKCİLİK NEDİR? KURAMSAL BİR DEĞERLENDİRME

Mehmet ÇAKIR¹

Özet

İrk, akademik olarak sosyal ve fen bilimleri alanında sıkça tartışılan bir kavramdır. Genel olarak ırk ve etnik terimleri yıllarca birbirinin yerlerine kullanılmıştır. Günümüzde ise ırk terimi fiziksel farklılıklarla ilişkilendirilmekte; etnik grup terimi ise kültürel farklılıklar bağlamında kullanılmaktadır. Sosyal yapıda var olan sınıfların ya da grupların giderek artması, ırka dayalı şiddetin formunu da değiştirmiştir. Özellikle yeni ırkçılık, 1960'ların medeni haklarından sonra bariz ırkçılıktan daha ince biçimlere kadar dramatik bir şekilde ayrılmayı karakterize etmek için kullanılan bir terimdir. Bu çalışma, bireysel öznenin hâkimiyetini ilan ettiği modern toplumlarda, ötekini tanımlama, aşağılama biçimi olarak inşa ettiği ırkçılığı, kültürel olarak açıklamayı amaçlamaktadır. Çalışma da ırkçılık farklı varyasyonları ile ele alınmakta; literatürde yeni ırkçılık olarak ifade edilen kültürel ırkçılık konusu değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: İrk, Biyolojik İrkçilik, Yeni İrkçilik, Kültürel İrkçilik.

WHAT IS THE CULTURAL (NEW-NEO) RACISM? A THEORETICAL OVERVIEW

Abstract

Race is a frequently discussed concept both in natural sciences and social sciences. In general, the terms race and ethnic have been used interchangeably for years. Today, the term race is associated with physical differences; ethnic group term is used in the context of cultural differences. The increasing number of classes or groups in the social structure also changed the form of racial violence. New racism, in particular, is a term used to characterize the dramatic separation from obvious racism to more subtle forms after the civil rights of the 1960s. This study aims to explain the racism that it has constructed as a form of humiliation and to explain it culturally in modern societies where the individual subject has declared its hegemony. The study also deals with different variations of racism; the subject of cultural racism, which is expressed as new racism in the literature, is evaluated in a wide range.

Keywords: Race, Biological Racism, New Racism, Cultural Racism

Giriş

Bugünün dünyasında yaşayan bireylerin tanıklık ettiği önemli toplumsal olgu nedir sorusuna, en net cevap göç olacaktır. Bireylerin yaşantılarını inşa ettikleri mekânları, ilişkileri toplumsallığa dönüştürdükleri sosyal alanları, mevcut kültürel yapıları ve sosyo ekonomik edinimleri zorla ya da isteyerek terk etmek göç olgusunun bir parçasıdır. Bununla birlikte yeni mekânlara, sosyal alanlara, kültürel yapılara ve sosyo ekonomik imkânlarla dâhil olmak, göç olgusunu açıklamak için yeterlidir. Peki, eski yaşam alanlarından yeni yaşam alanlarına göç eden öznenin, diğer öznelere ve karşılaşılabilecek nesnelere sağlıklı/sorunsuz bir iletişim kurabilmeleri mümkün müdür? Sağlıklı iletişimin inşa edilemediği, risk ve korku içerisinde yaşamın sürdürüldüğü, kültürel farklılıkların aleni kavga eder olduğu bir yapıda göç eden birey, ne uğruna varlıklarını ya da edinimlerini terk etmiştir ve neden mevzu bahis olumsuzluklarının merkezinde yer almaktadır? Weber'in (2012, s. 512) ifadesi ile "fiziksel tip ve alışkanlıkların neredeyse her türden benzerliği ya da zıtlığı birbirini çeken ya da iten gruplar arasında benzerlik ya da farklılık olduğu inancını güdüleyen" bir etken ise küresel vatandaşlık gibi tılsımlı bir kavramı literatüre kazandırmakta ki amaç ne olabilirdi?² Şayet göç, bu derece sorunu doğasında taşıyan bir "olgu" ise, BM Göç Kuruluşunun 2018 yılı raporu verilerine göre 2015 yılında 244 milyon göçmenin (Her 30 insandan 1'i göçmen) dünyamızda dolaşıyor olmasını (2018, s. 17) izah edebilmemizin bir yolu bulunmakta mıdır?³ Ya da "pazar ve yönetim gücüyle işlevsel açıdan bir arada tutulan modern toplumlar" (Habermas, 2012, s. 39) göç sorununa çare üretecek önlemleri almakta mıdır? Küresel ölçekte bir veba gibi yayıldığını düşündüğümüz yabancı düşmanlığı, İslamofobi, kültürel ırçılık ile birlikte ırçılığın farklı varyasyonları modern toplumların çıkmazı olarak değerlendirmek yanlış mıdır? Buraya kadar tamam. Peki, bu noktada Durkheim'in "ırkın" artık modern toplumlarda yok olmaya mahkûm olduğunu ileri sürmesi (akt. Guess, 2006, s. 655) bir hayalin ürünü mü, yoksa doğruyu ıskalayan bir öngörüsüzlük müdür? Ya da David Goldber'in ifade ettiği gibi (2002) "modern devlet ırkçı bir devletten daha az bir şey" değil midir? Ya da gerçekten Giddens'in söylediği gibi (2010, s. 14) modernite bir risk kültürü müdür?

Bütün bu sorular, merkezi ülkelerin başını çektiği ve çevre ülkelerin buna katıldığı bir göç sisteminde (Wallerstein, 2000), bu sisteme dâhil olan bireylerin kendi haklarını tayin etme/self determinasyon (Habermas, 2012) mücadelelerinde ortaya çıkan olumsuzlukları ortaya koyma amacı ile sorulmuştur. Bununla birlikte küreselleşmenin ekonomik boyutu ile ilgili tartışmaların başında gelen ulus ötesi şirketlerin ulus-devlet anlayışını etkileyen durumu göçmenlerin deneyimledikleri olumsuzlukları bitirmeye yetmemiştir. Ulusay'a göre(2008, s. 20). bu durum aksine yeni kimlik tartışmalarına kapı aralamış, sınıf ve ulus kavramları içerisinde tanımlanan *kolektif toplumsal özne* yerini *bireysel özne*ye bırakmıştır Bu çalışma bireysel öznenin hâkimiyetini ilan ettiği modern toplumlarda, ötekini tanımlama, aşağılama biçimi olarak inşa ettiği ırçılığı, kültürel olarak açıklamayı amaçlamaktadır. Çalışma da ırçılık farklı varyasyonları

2. Küresel Vatandaş: "Dünyada tüm varlıkların birbirleriyle bağlantılı hale geldiklerini kavrayan, ekolojik devamlılık ve sosyal adaletin önemini" bilen ve dikkate alan kişiler (Burman ve Ark., 2013, s. 7).

3. Schlögel'in "21. yüzyılda dünyayı daha çok bir göçebeler gezegeni olarak isimlendirebiliriz" (Akt, Gedik, 2012, s. 41) öngörüsü BM raporunda görülmektedir.

ile ele alınmakta; literatürde yeni ırkçılık olarak ifade edilen kültürel ırkçılık konusu geniş bir yelpazede değerlendirilmektedir.

İrk Nedir?

“İrkçilik” terimi, sosyal bilimlerde en tartışmalı ve en belirsiz kavramlardan biridir (Mac Ghail, 1999; Sow, 2008; Koller, 2009; Fredrickson, 2011; Rodat, 2017, s. 130). İrkî, problemlili bir sosyal eylemin kaynağı olarak tanımlayan Weber (2012, s. 509), “ırkî” endogami⁴ normlarının tezahür etmesinden daha fazla bir şey olmadığını savunur (202, s. 510). Bu belirsiz ve problemlili durumunu aşmanın ilk yolu ırkçılık kavramını tanımlamadan önce ırk kavramını tanımlamakla mümkündür. Sosyal bilimlerde “ırk” kavramı genel olarak “sosyal yapı” şeklinde anlaşılmaktadır. Yani ten rengi gibi fiziksel farklılıkların yetenek veya davranışlardaki grup farklılıkları ile doğal bir ilişkisi bulunmayan ırk kavramı, sosyal gerçekliğin yapılandırılmasında büyük bir öneme haizdir (Clair ve Denis, 2015, s. 857). Daha teknik bir tanımlama ile ırk kavramı, insanlığın temel evrelerinin her birinde bireyin farklı fiziksel özelliklere sahip olan, aynı kültürü, tarihi, dili vb. paylaşan bir grup insan olarak yaşayan; ortak özellikleri içerisinde barındıran etnik bir gruba verilen addır (Morning, 2000, s. 3).

İrkçilik nedir?

İrkçilik “belli başlı insani özelliklerin ve yeteneklerin ırk tarafından belirlendiğini öne süren bir teori” (Bernasconi, 1999, s.34), “kendi ırkından başka ırklara mensup insanlardan hoşlanmama, nefret etme ve korku duymama” şeklinde tanımlanmakla birlikte genellikle bazı ırkların temelde diğerlerinden üstün olduğu inancı yaygın bir kabuldür (Bullock ve Trombley, 1999, s. 719). Burada ifade edildiği üzere ırkçılık belirli bir ırk’ı veya etnik kökeni, diğer ırk ya da etnik kökenden üstün ya da aşağı görme inancıdır. Başka bir ifade ile Kant’ın ırkçılığın bilindik hamlesi olarak değerlendirdiği hâkim grup bir yandan diğerlerine “bizim gibi ol” diye ısrar ederken, öte yandan da bunu imkânsız hale getirecek koşulları sağlamlaştıran bir fotoğraf karşımıza çıkmaktadır (akt. Bernasconi, 1999, s.62). Yani ırkî ya da etnik kökeni yüceltmek ile ırkî ya da etnik kökeni aşağılamak ırkçı pratiğin genel görünümüdür. Her iki eylemi ırkçı eylemler olarak tanımlamak mümkündür. Görüldüğü üzere ırkçılık, insanlık tarihi boyunca bir üstünlük/aşağılık hiyerarşisi olarak değerlendirilmiştir. Bu hiyerarşi çeşitli şekillerde oluşturulup belirginleşebilir. Üçüncü Dünya’nın batılı seçkinleri (Afrika, Asya veya Latin Amerika, akt. Grosfoguel, 2016, s. 10), yerel/sömürge tarihine bağlı olarak, etno/ırk gruplarına karşı insani boyutta yetersiz, yeteneksiz, kabiliyetsiz olarak kabul edilenlerin dini, etnik veya kültürel olarak ırkçı uygulamaları yeniden üretmektedir. Bir başka ırkçılık tanımında karşımıza “aşağılama ideolojisi” konusu çıkmaktadır. Buna göre ırkçılık, bazı etnik veya ırksal grupları diğerlerine göre daha düşük olarak etiketleyen ve arzu edilen toplumsal kaynakları üstün etnik ya da ırksal gruplara farklı şekilde tahsis eden bir aşağılama ideolojisine dayanan organize bir sistemin adıdır (Paradies, 2006, s. 145). Bu tanım ile birlikte ırkçılığı; ırkçı klişeler

4. Grup üyelerini yalnızca kendi grupları içinde evlenmeye teşvik eden kültürel bir kuraldır (Bağlı ve Sever: 2005, s. 4).

(ırkçı inançlar), önyargı (ırkçı duygular) veya ayrımcılık (ırkçı davranışlar ve uygulamalar) şeklinde kategorize eden Paradies, (2006, s. 146-147) ırkçılığı birbiriyle ilişkili ve pratikte sıklıkla örtüşen üç kavramsal düzeyde ele almaktadır. Ona göre bu üç ırkçı pratiğin isimleri içselleştirilmiş ırkçılık, bireylerarası ırkçılık ve sistemik ırkçılıktır.

İçselleştirilmiş ırkçılık, damgalanmış bir etnik grup üyelerinin kendi etnik veya ırksal grubunun yetersizliği konusundaki tutumlarının, inançlarının veya ideolojilerinin kendilerince kabul edilmesi olarak tanımlanır. Örneğin, köy tipi bir yerleşim yerinde yaşayan bireyin modern dönemin imkânlarına ya da gerekliliklerine alışamayıp, kendisini cahil olarak nitelendirmesi içselleştirilmiş ırkçılığa bir örnek teşkil edebilir. Kişilerarası ırkçılık ise, etnik ya da ırksal gruplar arasında kaçınılmaz bir düzeyde haksız eşitsizlikleri koruyan ve üreten bireylerin arasındaki etkileşimlerdir. Örneğin bir grubu bilinçli bir şekilde toplumun avantajlarından izole etmek kişilerarası ırkçılığın bariz bir göstergesidir. Bir diğer ırkçılık türü olan sistemik ırkçılık, etnik ya da ırksal gruplar arasında kaçınılmaz bir düzeyde haksız eşitsizlikleri koruyan ve üreten gereklilikler, koşullar, uygulamalar, politikalar veya süreçler olarak adlandırılır. Kurumsal ırkçılık olarak da adlandırılan (Paradies, 2006) bu ırkçı yaklaşım için ceza adalet sisteminde adaletsiz sonuçlar yaşayan bir grubun üyelerinin durumu bu yaklaşıma örnek verilebilecek türdendir.

Levi-Strauss (akt Rodat, 2017, s. 131) ırkçılığı klasik olarak tanımlama da kısmen dar bir görüşe sahiptir. Kendisi ırkçılığı, dört noktada özetleyebileceği kesin bir doktrin olarak görmektedir. Ona göre ilk olarak, genetik miras ile entelektüel beceriler ve ahlaki tutumlar arasında bir ilişki kurulur. İkinci aşamada ise, entelektüel becerilerin ve ahlaki tutumların dayandığı mirasın, belirli insan gruplarının tüm üyeleri için ortak olduğu iddia edilir. Üçüncü aşamada, “ırklar” olarak adlandırılan bu gruplar “genetik miraslarının kalitesi” ne göre hiyerarşiye uğrayabilir. Dolayısıyla son aşamada ise, genetik mirasın kalitesine bağlı olarak oluşan bu farklılıklar sözde “üstün ırklara”, diğer ırklara hükmetme, sömürme ve hatta yok etme hakkını vermektedir.

İrkçılığa dair ortaya atılan diğer bir tanımda Guillaumin'e aittir. Sembolik bir sistem tanımlaması yapan Guillaumin (1995, s. 30). ırkçılığı, belirli bir toplum türünün güç ilişkileri sistemi içinde faaliyet gösteren belirli bir sembolik sistem olarak nitelemektedir. Ona göre bu sistemin temel özelliği, bir toplumun güç ilişkileri gerçeğini okuması, sosyal aktörlerin kristalleşmesi ve pratiklerinin özlere dönüştürülmesi üzerine verdiği geri dönüşümsüzlüğü, imkânsızlığı gösteren önemli bir sistem oluşudur.

20. yüzyılda ırkçılık konusunda çalışmalar yapan Wieviorka, ırkçılık konusunda bizlere iki temel ve toplam dört ara aşamadan söz etmektedir (Akt, Somersan, 2012, s. 8-9). Ona göre mevzu bahis edilecek iki ırkçılık biçimi alt ırkçılık ile bölünmüş ırkçılıktır. Bu ırkçılık türlerinin temel olmasının altında siyasetten soyutlanmış olmak yatmakla birlikte; bireylerin önyargı kalıplarını, davranış tutumlarını içeren ırkçılık türleridir. Bununla birlikte diğer iki önemli ırkçı aşama politik ırkçılık ve tam ırkçılık şeklinde açıklanmaktadır. Politika ve siyasi işleyiş bu ırkçı türlerin merkezindedir. Bu yaklaşımı daha özetle aktaran Somersan (2012, s. 9), Wieviorka'nın ırkçı pratiklere il-

işkin yaklaşımları değerlendirildiğinde, ırkçılığın politik ekseninden ayrı bir perspektifte düşünülemediği sonucunun orta çıktığını belirtmektedir. Ancak siyaseten soyutlanmış ırkçılık ile siyasi ırkçılık ayrımı yapmakla mesele açığa kavuşacaktır.

Fredrickson (Akt. Rodat, 2017, s. 135) belirttiği gibi kültür, ten rengiyle aynı deterministik etkiye sahip olacak şekilde esas olduğundan ırkçılık ile etnik merkezilik birbirini ile karıştırılmamalıdır. İki hususu karıştırmamanın ve gerçek ırkçılıktan bahsetmenin iki koşulu bulunmaktadır. Bir yandan, etnik gruplar arasındaki farklılıkların kalıcı ve silinmez olduğuna dair bir inanç mutlaka mevcut olmalıdır. Aksi takdirde kültürel veya dini hoşgörüsüzlük ile ilgili konu geçiştirilebilir, ancak ırkçılık göstergesi olarak değerlendirilemez. Öte yandan, ideolojinin ya da ideolojilerin politik ve sosyal bir yönü olmalıdır. Yani “bir” ırk ”adına bir güç kullanımı ve bunun sonucu olan tahakküm veya dışlanma kalıpları bulunmalıdır. Aksi halde bu kavram gizil olmaya devam edecektir.

Bauman perspektifinde ırkçı bir eylemin doğası holocaust izleriyle donatılmış olarak bizlere sunulmaktadır. Tıbbi bir benzetme ile ırkçı eylemin formunu Bauman;“ırkçılık, kendine hakim olma ve kendini yönetme tutkusuyla ayrımsanan modern dünyada, belli bir halk kategorisini tümüyle ve umutsuzca, denetlemeye karşı dirençli ve ıslah için harcanan bütün çabalara karşı başışık ilan etmektedir. *Vücudun ‘sağlıklı’ parçaları geliştirilip biçimlendirilebilir, ama kanser tümörleri değil. Bunlar ancak yok edilerek ‘iyileştirilebilir’* şeklinde özetlemektedir (Bauman, 1997, s. 94).

Brubaker bu kavramı tanımlamada diğerlerine nazaran oldukça temkinli olduğu düşünülmektedir. Ona göre (2009, s. 133) ırkçılığı, ulusal düzlemde ve sınıf temelinde bir ayrıştırma unsuru olarak değil, uluslararası düzlemde farklılıkları ortaya koyan bir simge ya da işaret olarak ele almak doğru bir hamle olacaktır. Hâsılı ırkçılık, belirli bir ırkın veya etnik kökenin, diğerlerinden daha düşük veya daha üstün olduğuna olan inanç olarak tanımlanabilir. Irki bir ayrımcılık ise bireyin ırk, milliyet, renk veya etnik kökenleri nedeniyle olumsuz muamele gördüğü herhangi bir eylemi içermektedir.

Kültürel (Yeni) Irkçılık

İrkçılığın yeni dönem versiyonu olarak karşımıza çıkan kültürel ırkçılık, özellikle son dönemlerde sık sık gündeme gelmektedir. Özellikle göç olgusunun iyiden iyiye etkisini hissettirdiği çağımızda bu kavram, ulusal ve uluslararası mecralarda yoğun olarak tartışılmaktadır (Barker, 1981; Reeves, 1983; van Dijk, 1984; Omi ve Winant, 1986; Sears, 1988; Tagueiff, 1990; Essed, 1991; Blaut, 1992; Wetherell ve Potter, 1992; Pettigrew ve Meertens, 1995; Pedersen ve Walker, 1997; Augoustinos, Tuffin ve Sale, 1999; Keneş, 2011...).

Bu bölümün hemen başında, yeni ya da eski ırkçılık kavramlarının kullanımına ilişkin bir itirazı gündeme getirmek yararlı olacaktır. Eski ve yeni arasındaki boş bir zamansal ayrımı vurgulamanın, “yeni bir ırkçılık” kavramını kullanmanın, ırkçılığın resmi ifadelerinde önemli tarihsel devamlılıkları gizlemeye hizmet ettiğini belirten Wayne

Leach (2005, s. 434) eski-yeni ayrımı ile daha derin bir ırkcılığın ihtiyaç duyulan eleştirel bir sosyal psikolojik bakışı izole etmek için kullanılabileceğini ifade eder. Bu nedenle Wayne Leach, bu kavramın tercih edilmesine alternatif kavramsallaştırmaların neslini teşvik edeceği endişesiyle “yeni bir ırkcılık” nosyonuna itiraz etmektedir.

Bu itiraz bir yana özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası sınırların yeniden belirlendiği bir dönemden 1970’li yılların başında küreselleşmenin iyiden iyiye dünyayı sarmaladığı, sınırların ortadan kalktığı bir döneme geçişte eminim ki ırksal stereotiplerde de değişme beklenmektedir. Özellikle biyolojik ırkcılığa dayalı ayrımcı pratiklerin yoğun yaşandığı dönemden, farklı olanların dışlandığı bir sistemden; küresel piyasanın, yeni ırkçı pratiklerin inşa edildiği bir sisteme geçiş yaşanmıştır. Yeni bir ırkcılık formundan bahsetmek mevzu bahis ise, eski ırkcılığın ne olduğu hususu aydınlatılmaya muhtaçtır. Bu kavramı ilk kez dünya gündemine getirdiği iddia olunan (Keneş, 2011, s. 46) Barker’a(1981) göre “eski ırk” kavramı üzerine tartışmalara bakıldığında tartışmaların hemen hemen tamamında eylemin odağında ırka mensup bireylerin ten renkleri bulunmaktaydı. Yani bireylerin biyolojik yapıları ırkçı ya da ırka dönük eylemlerin organizatörü konumundaydı. Bu noktada “yeni ırk” kavramı ise, dil bütünlüğü olan grupları, dini grupları, grupların alışkanlıklarını, normları ve gelenekleri; bunula birlikte tipik kıyafet tarzlarını, davranışları, mutfak kültürünü, müzik ve edebiyatı içerisine güçlü bir şekilde dâhil eden bir yapıyı sembolize etmektedir (Goldberg, 1993, s. 70). Bu tanımdan hareketle “yeni ırkcılık” ya da “kültürel ırkcılık” eyleminin vuku bulması için yukarıda zikredilen ve kültürün bir parçası olan ürünün aşağılanması ya da üstün tutulması beklenen eylemlerdir.

Bu tür tanımlar literatürde olsa da kültürel ırkcılığın, ırkçı bir eylem olarak tanımlanması zor bir meseledir. Çünkü bu ırkcılık türünün özünde ırkçı söylem olarak dile getirilen ifadeler sosyal uyum, kültürel koruma ve milliyetçilik söylemleri ile iç içe geçmiş ve doğrudan bir ırk’a dönük açık, anlaşılır bir formda değildir (Barker, 1981, s. 25). Bu yüzden Barker, ırkcılığın doğasını yeniden inceleme çağrısını yinelemektedir ve sadece bu çağrı akademik temellerden değil, önyargının bir ifadesi olarak ırkcılığın siyaset dünyasında çoktan modası geçmiş olduğu yönündeki görüşten beslenen pratik düşünceden kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda Barker, ırkcılık kavramının önyargısındaki konvansiyonel duruşlardan kurtulmanın ve sonuçta üstün ya da aşağılık biçiminde tanımlanan ırkların, ulusların, grupların ve benzerlerinin sıralanmasının serbest bırakılmasını savunmaktadır (Duffield 1984, s. 29).

Blaut’un (1992), yeni ırkcılık olarak tanımladığı, Barker’in ise yeni ırkçı formların yapısına kültürel unsurları dâhil ettiği bu ırkcılık biçiminin hikâyesi Blaut’a göre Avrupa tarihi ile başlamaktadır. Blaut’a göre teorik olarak Avrupalıların üstünlüğünü kanıtlaması gerekmektedir. Ona göre bu üstünlüğü kanıtlamanın yolu dinden ve biyolojiden gelen eski argümanlara başvurmadan yapılmalıydı. Peki, Avrupa bunu nasıl yapmıştır? Blaut’a göre tarihe başvurmakla; yani karakteristik bir kültürel (entelektüel) tarih teorisi kurarak. İddia basitçe, tarihsel olarak kültürel ilerlemeyi meydana getiren kültürel yeniliklerin neredeyse tamamının önce Avrupa’da gerçekleştiği, sonra da Avrupa dışı halklara yayıldığı iddia edecek bir tarih teorisi kurmaya dayanmaktadır (Blaut 1992, s. 294). Blaut, ortaya attığı söyleminin altını doldurmak üzere

tarihin her evresinde Avrupalıların, Avrupalı olmayanlardan daha ileri düzeyde olduğunu ve Avrupalı olmayanlardan daha ilerici, yenilikçi olduklarını iddia etmektedir. Özellikle kapitalist üretim mantığının güçlenmesi sonrası Avrupalı bazı devletler, kendi coğrafyalarından olmayanları farklı vasıflandırmalarla kendi ırklarından aşağı görme eğilimlerini yaygınlaştırdı. İma eden Miles (2000, s. 34) bu anlamda Blaut'u destekler görülmektedir. Yukarıda mevzu edilen yenilikçi paradigmayı sadece maddi ve teknolojik özelliklerle sınırlandırmayan "hikayecilerin" olduğunu aktaran Blaut, devlet, pazar, aile gibi politik ve sosyal yapılar ile birlikte, icat ve buluş ile ilgili göreceli olarak ampirik gelişmelerin yine Avrupa'da yaşandığını ileri sürenlerin hiç bitmediğini söyler. Bu olağanüstü ve göreceli olan iddialarda ileri sürülen olgusal ifadeler bütünü Blaut'a göre, 19. yüzyıldaki Avrupa merkezli difüzyonizm (yayılcılık) teorisinin modern bir şekli ile bir araya getirilmiş hali birlikte düşünüldüğünde; böyle bir yeni ırkçılık formunun anlaşılması kolaylaşacaktır (1992, s. 295). Dolayısıyla 19. yüzyıl Avrupası, beyaz ırkın egemenliğini ilan ettiği bir coğrafya iken; bu dönem "biyolojik ırkçılığın" hükümranlığını sürdürdüğü, yeni ırkçılık formunun ise sağlam temellerinin atıldığı bir dönem olarak kayıtlara geçmiştir (Blaut, 1992, s. 292). Biyolojik eşitsizlik kavramına odaklanan "klasik" ırkçılık (Rodat,2017, s. 134) mantığı, bugünün dünyasında yerini kısmen de olsa kültürel eşitsizliklere dayalı "yeni" ırkçılığa bırakmıştır. Çünkü kültürel ırkçılık, sosyal dışlanma ya da şiddet gibi "ırkçı etkilere yol açan" olumsuz etnik klişeleştirmelerden başka bir şey değildir (Pred 2000, s. 66).

Kültürel (yeni) ırkçılık, insanlar ve milletler arasındaki farklılıkları açıklamak için kültürü kullanmaktadır. Barker'in "yeni ırkçılık" adlı eserinde anlatmaya çalıştığı husus, yeni ırkçılık teorisinin, esasında ırk ile ulusu birbirine bağlayan ve ırkçılığı haklı çıkaran bir teori oluşudur (1981, s. 22). Kültürel (yeni) ırkçılıkta azınlıklar biyolojik olarak "aşağı" değil, farklıdır. En azından yaygın anlayış bu şekildedir. Gelenekçi biyolojik ırkçılığa olduğu gibi, yeni ırkçılıkta da etnik köken de baskın bir "öteki" grubu kontrol etmeye çalışan, baskın olan bir "öz" grubu bulunmaktadır ve her iki ayrımcılık biçimi de "grup gücü veya baskınlık" sistemi olarak görülmektedir. İrklar hiyerarşisinin inşa edildiği bu iktidar sisteminde hiyerarşi, gizil güce sahip egemen grubun medeniyetsiz ve yetersiz olarak algıladığı ve "öteki" olarak adlandırdığı gruba göre kendisinin "uygar ve üstün" olarak nitelendirdiği bir hiyerarşidir (Bosetta, 2012, s. 5).

Duffield'e göre de (1984, s. 30-31), yeni ırkçılığın temeli ya da başlangıç noktası biyolojik ırkçılıktan farklı olarak hiyerarşi değil, farklılıktır. Duffield, aynı bilinç ile ve aynı yapıda gruplar ya da benzerlik temelinde gruplar oluşturmak, sonra kendilerini farklı olarak algıladıkları diğer gruplardan ayırmak, bireyin doğası olarak kabul edilmesi gerektiğini ifade eder. Bu durum Duffield'e göre (1984) bir grubu birbirine bağlayan çimento, ortak yaşam şeklidir, ortak yaşam kültürüdür. Bir bireyin aidiyet hissi ile güvenlik hissini inşa ettiği bir yapının mensubu olması ortak bir yaşam biçiminden gelişen grup dayanışma duygusu, insanları kolektif bir amaç vererek ve ortak bir irade ile bir araya getirdiği için toplum için hayati öneme sahiptir. Bu aidiyet duygusu olmadan, bir kültür olmaz ve aslında bir millet olamazdır. Çünkü bir millet, insanların geleneklerinin ve yaşam tarzlarının canlı ifadesinden başka bir şey değildir. Bu açıdan Duffield'a göre(1984, s. 32) ideal bir ulus, kültürel olarak homojen olmalıdır.

Yeni ırççılık, ırkları hiyerarşik olarak sıralamak zorunda değildir. Bununla birlikte Duffield (1984, s. 32), bütün bireyler kapalı topluluklar oluşturmak için biyolojik olarak yeterince aynı olduğundan; yaşananların, yaşanması muhtemel olayların doğal bir eğilim olduğundan bahseder. Bununla birlikte bireyler yaşam tarzlarının geleceğinin tehdit altında olduğunu hissettiklerinde, topluluk nezdinde öz savunma yapmaları da doğaldır.

Bu durum Barker (1981, s. 16) tarafından 21. yüzyılda, yeni ırççılığın güçlü bir hareketi sembolize etmeye başladığı şeklinde yorumlanmaktadır. Bu anlayışın merkezinde, sınırlı sosyal birimlerin ve kendimizi yabancılardan ayırmanın “doğal” olduğunu savunan bir insan doğası teorisinin var olduğunu iddia eden Barker, bu görüşe göre, özellikle göçmenlere, mültecilere, sığınmacılara ve hatta yerli halklara karşı ulusal ayrılıçılık sadece “doğal” ve “kaçınılmaz” olarak değil aynı zamanda savunulması gereken bir şey olarak işaret etmektedir. İlaveten, kültürlerin bir arada yaşamasının mümkün olamayacağını savunan ve yeni ırççılığı *farkçı ırççılık* olarak isimlendiren Taguieff ile ırksız ırççılık olarak niteleyen Balibar’ın dikkat çekmek istediği husus kültürel farklılıkların bir arada yaşamayı engelleyen yönlerinin bulunduğu, kültürel sınırların ortadan kaldırılmasının bir uyumsuzluğa neden olacağını savunan çağdaş ırççılığı⁵ açıklamak üzere geliştirilen bir kavram olarak yeni ırççılığı kullanmışlardır (Keneş, 2011, s. 47). çağdaş olarak tanımlayan Aşar’a göre (2009, s. 54) tüm bu farklı tanımlamaların nedeni vurgu yaptıkları noktaların farklılaşmasıdır. İrksız ırççılık ve kültürel ırççılık yaklaşımlarında, ırkın yerini kültürün alması üzerinde durulurken; farkçı ırççılık düşüncesinde görünürde hiyerarşinin yerini farklılıkların aldığı üzerine vurgu yapılmaktadır.

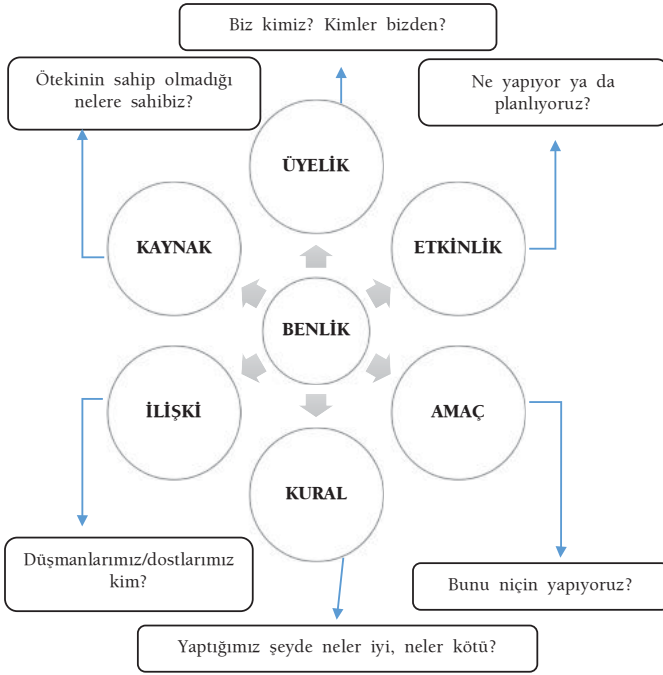
“İrççi İdeolojilerin” Yeniden Üretimi: Söylem

İrççi davranışın formel yapısı konusunda farklı bir bakış kazandıran isimlerden biri de Dijk’tir. Özellikle ırççılığın söylemsel niteliğine de vurgu yapan Dijk (akt. Keneş, 2011, s. 49) söylemi, ideolojilerin tekrar tekrar üretiminde ve günlük kullanılan ırççi formların bir parçası olarak bahseder. Hatta bu nedenle Dijk(2003, s. 13), imge, söz dizimi, tonlama, konu, tutarlılık, önyargı gibi hususların söylem yapılarına olan etkilerine azami önem atfetmektedir.

Bir toplum yapısında yapının “asıl sahipleri”, “öteki olanları” yerleşim alanlarında, çalışma mekânlarında, eğitim kurumlarında, her türlü ortak etkileşim alanlarında fark edilir/edilmez durumlarda kolayca ırççi davranışın kurbanı olarak belirleme güçlerine sahip olduklarını aktaran Dijk (2003, s. 52), medya aracılığı ile bu türden eylemlerin zaman zaman gündeme getirilmesini “gündelik ırççılık” olarak tanımlamaktadır. Bu ırççılık türünün en önemli özelliği grup üyelerinin ırççi davranışları zaman zaman, “öteki” olanların ise her zaman deneyimlemeleridir. Dijk (2003, s. 52)bu türden marjinalleştirmeyi bilişsel düzlemde açıklamanın bir yolu olduğundan bahsetmektedir. Ona göre, ayrımcı davranışların günlük toplumsal pratikleri dikkate alındığında “grup üyesi dışında kalanlar” hakkında olumsuz pratikler, ırççi ideolojilerin ve kalıplaşmış

5. Biyolojik üstünlükten ziyade kültürel unsurları barındıran bir hiyerarşi üzerine kurulu bir ırççılık türü (Bakınız, Semra Somersan, Sosyal Bilimlerde Etnisite ve İrk, 2004).

fikirlerin de etkisiyle ön yargılar oluşmaktadır. Bir toplum yapısında grup üyeleri penceresinden bu türden tutum ve davranışlar elbette anlaşılmalıdır. Grup üyeleri diledikleri zaman gündelik ırkçılık konusunda öznel bir tutumla kendi davranışlarına meşruiyet sağlayacak birçok “haklı” nedenler üretebilirler. Örneğin Türk bir işletmeci, Suriyeli bir göçmeni, pekala acemi, yeteneksiz ya da anlayamayacağını düşünüp işe almaktan vazgeçebilmektedir. Çünkü işletmeci için asıl olan “yetenekli ve anlaşabilecek” seviyede bir çalışan aramasıdır. Bu eylem, meşruiyeti sağlanmış ve anlaşılması zor olmayan bir eylem gibi görünse de, özünde gündelik ırkçılığın meşru zeminde inşası şeklinde yorumlanır. Tam da bu noktada Dijk(2003, s. 53), bu türden bir eylemin soyutlaşmış bir sistemin ürünü olmadığını; aksine grup üyelerinin toplumsal ve kültürel olarak inançlarını kontrol eden, pekiştiren, grup motivasyonunu artıran, grup üyesi olmayanlara karşı inançlarını diri tutabilecekleri ırkçı bir ideolojinin ürünü olduğu yorumunu yapmaktadır.

Şekil 1: Dijk'in Benlik Şeması

Söylemin özellikle karmaşık bir yapıda oluşu, ideolojinin ise farklı varyasyonları ile ifade edilişi ırkçı bir ideolojiyi veyahut söylemi anlamada bir metodolojiyi inşa etmede zaruri olduğunu aktaran Dijk, bu sorunu “klasik benlik şeması” ile aşmayı arzulamaktadır (2003, s. 55-56). Bu şema da (Şekil 1) görüldüğü üzere, çoğu grup ve grup hareketinin toplumsal ideolojileri bu özelliklere sahiptir. Bu noktada benliği oluşturan kategorilerden cevap aranan soruların tamamı, “grup üyesi olanlarla” ötekiler arasındaki ilişkiden doğan ve benlik-ideoloji ilişkisini ortaya koymayı amaçlayan bir yapıdadır (2003, s. 56).

Wren'e göre (2001, s. 144) bir söylem olarak kültürel ırkçılık, biyolojik ırkçılıkla aynı görevi yerine getirmektedir. Kültür, doğayla aynı şekilde işlediğinden, kapalı ve sınırlı kültürel gruplar yaratmaktadır. Bununla birlikte, biyolojik ırkçılık, göçmen işçilerin, kapitalist üretim mantığını benimseyip zirvede olan ülkelerdeki genetik çalışmalarda kullanılmasını, genetik yetersizliklerine dayanarak meşrulaştırırken; kültürel ırkçılık, ise "ötekilerin" dışlanmasını kültürel olarak farklı oldukları temelinde meşrulaştırmaktadır. Wren'e göre bu dışsallaştırma ve "diğer" süreç, dışsallığı haklı kılarak hakaret ederek ve bu kültürel farklılıkların tartışılmasının gizliliğini ele alarak sosyal ve ekonomik eşitsizlik meselelerine değinerek egemen güç yapılarına hizmet eden bu yeni ırkçı söylemin bir parçasıdır.

Yukarıdaki şekil ve Dijk'in söylemleri dikkate alındığında; Purvis'in Altuhusser'den aktardığı husus söylem/ideoloji ilişkisini özetler vaziyettir (2014, s. 20): *"Bireyler, söylem vasıtasıyla özneler olarak çağırılırlar; ideoloji, söz konusu söylemler vasıtasıyla kurulan toplumsal kategorilerin (sınıflar, gruplar, vb.) çıkarlarını ifadelendirmekte yetersiz kalan belirli söylem biçimlerini temsil eder"*.

Sonuç

Bugünün dünyasında ırkçılık kavramının mahiyeti ele alındığında eskiye nazaran biyolojik değişkenler yerine sıkça kültürel formlar tercih edilmektedir. Artık ırkçı bir davranış modelinin merkezinde kültür, değer ve insan bulunmaktadır. "İrkçilik" terimi, 1930'larda, öncelikle Nazi'nin Almanya'yı yargılamasını ya da "Yahudileri temizlemesini" sağlama projesine bir cevap olarak verildi. Naziler, Yahudilerin ayrı bir ırk olduğu konusunda şüphesiz hemfikirdiler ve sözde otantik Almanların ait olduğu Aryan ırkı için Yahudiler bir tehdit oluşturuyorlardı. Dönemi anlamak için bir dizi olayı gündeme getiren Bauman, Nazilerin gaz odalarını inşa etmeden önce, Hitler'in emriyle kendi zihinsel ve bedensel engelli yurttaşlarını "merhametten öldürme" yoluyla yok etmeye ve "ruhsal yönden üstün kadınların irksal yönden üstün erkeklerce", örgütlü bir şekilde çiftleştirilmelerini gündeme getirmektedir. Bununla birlikte Nazilerin üstün bir ırk yetiştirmeye (öjenik) kalkışmışları, toplumun irksal ıslahı için Yahudilerin katledilmesi yine bu dönemin trajik vakaları olarak resmedilmektedir (Bauman,1997, s. 102). Yukarıda zikredilen olaylar bağlamında dinin, dilin, rengin ve cinsiyetin bireylerin avantajlı ya da dezavantajlı konumlar elde etmelerindeki etkisi ve 21. yüzyıl dünyasında "risk" algısındaki değişimler birlikte düşünüldüğünde bir çok sosyal sorun vuku bulmaya devam edecektir. Çok etnikli bir yapıdan oluşan birçok batı toplumundaki etnik azınlıkların statüsü ve deneyimlerindeki önemli değişiklikler ve "Avrupa'nın beyaz ırk" tasavvuru, azınlıkların statülerini sorgulamaya kapı aralayan bir adım olarak değerlendirilmektedir. Collins'in ifade ettiği şekilde yeni ırkçılığın önemli bir boyutu, mağdurlara verilen zararın üstünü örtmek ve protestolarını susturmak olmaktadır (2005, s. 16).

Dünyada veya küresel ölçekte alınan önlemler ne olursa olsun, dezavantajlı konumda sayabileceğimiz insanlar sosyal hiyerarşinin en altında orantısız bir şekilde kümelmiş halde bulunmaya devam etmektedir. Collins'e göre (2005, s. 18). Bu tarihsel dışlamaların etkileri bugün yeni bir ırkçılık altında hala sürmektedir Dolayısıyla yeni

ırkçılık esasında kalıcı bir değişim durumunu yansıtmaktadır. Tıpkı Afrika kökenli insanların önceki ekonomik örgütlenme biçimleri içinde dezavantajları olduğu gibi, bugün de benzer sonuçların bulunması gibidir. Küresel ölçekte, servet ve yoksulluk ırksallaştırılmaya devam etmektedir. Yeni ırkçılık, aynı zamanda insanları haklarından mahrum bırakan değişik bir politik yapı ile de resmedilmektedir. Bu durumu Collins, oy kullanan vatandaşların önemli bir sorumluluğu yerine getirdikleri fikrini savunmasına rağmen; tüketim katedrali şirketler ve diğer yetkili kuruluşlar seçim organizasyonunu maddi olarak fonladıkları önyargısının yaygın olduğundan seçimlerin sonucuna karar vermede büyük bir etkiye sahip olduklarını ifade etmektedir (2005, s. 34). Bu noktada bireylerin iradelerinin yönetime tam anlamıyla yansımayaacağı ihtimali doğmaktadır. Bununla birlikte popüler kültür, kitle iletişim araçları ve medya mitlerinin ırkçı ideolojileri yaratma ve direnme alanlarının mekansallaşması dikkat çekicidir. Konuyu Collins'in(2005, s. 34-35) bir örneği üzerinden ele alırsak; örneğin, Jennifer Lopez (siyahi/latin) gibi yıldızlar üreten küresel eğlence, reklamcılık ve haber, film endüstrileri, müzik, dergi, müzik videoları ve televizyon şovları, yeni ırkçılığın doğal, normal ve kaçınılmaz görünmesini sağlayan rızaların oluşturulmasına yardımcı olmaktadır Bu nedenle kültürel ırkçılık, kültürleri nedeniyle bireylere karşı önyargılı olmayı içermektedir ve bunu her alanda yapabilmeye gücüne sahiptir.

Görüldüğü üzere, eski ırkçılık ile yeni ırkçılık arasındaki tarihsel serüvende mesele kolayca açıklığa kavuşacak gibi durmamaktadır. Açık veya gizil bir şekilde kurumsal iktidarla desteklenen ve ırksal hiyerarşinin yaratılması ya da sürdürülmesi eylemi olarak değerlendirilecek yeni ırkçılık, farklı formlarla varlığını devam ettirmektedir. Bugün ırkçılık tartışmalarına odaklanıldığında görünürde “hiyerarşinin olmadığı” efsanesine inanılması beklenmektedir. Risklerin ve tehditlerin tahmin edilemeyecek bir düzeyde olduğu modern dönemde (Yıldırım,2000,s.86) sosyal bütünleşme gerçekleştirilememektedir.

KAYNAKÇA

- Aşar, S. (2009). *İrk ve İrkçılık Üzerine Tartışmalar Ve Yeni İrkçılık*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Augoustinos, M., Tuffin, K., & Sale, L. (1999). Race talk, *Australian Journal of Psychology*, 51, 90-97.
- Bağlı, M. & Sever, A.(2005). *Tabulaştırılan/Tabulaşan Kurumun (Ailenin) Kurbanlıklar Edinme Pratiği: Levirat ve Sororat, Aile ve Toplum*, s: 9-21.
- Barker, M. (1981). *The New Racism: Conservatives And the Ideology Of Tribe*. London: Junction Books.
- Bauman, Z. (1997). *Modemite ve Holocaust*, (Çev: Suha Sertabiboglu), İstanbul: Sarmal Yayınları.
- Bernasconi, R. (1999), *İrk Kavramını Kim İcat Etti? Felsefi Düşünce de İrk ve İrkçilik*, (Çev, Z. Direk), İstanbul: Metis Yayınları.
- Blaut, J. (1992). *The Theory of Cultural Racism*, *Antipode*, 24, 289-299.

- Bosetta, M. (2012). Cultural Racism Without Race: An Exploratory Insight into The Discrimination And Self-Perception Of The Sweden Democrats. Master's Thesis. Lund University.
- Brubaker, R.(2009). Fransa ve Almanya'da Vatandaşlık ve Ulus Ruhu, (çev. Vahide Pekel), Ankara: Dost Kitabevi.
- Bullock, A., & Trombley, S. (Eds.). (1999). The new Fontana dictionary of modern thought. London: HarperCollins Publishers.
- Burman, K., ve Diğ.(2013). What is Global Citizenship, Yael Harlap(Ed), Road to Global Citizenship, An Educator's Toolbook, Centre for Teaching and Academic Growth University of British Columbia, <http://ctl.ubc.ca/files/2011/05/rgctoolbook.pdf> sitesinden 24.02.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Clair, M. & Denis, S. J. (2015). Sociology of Racism. In The International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences, 2nd ed., ed. James D. Wright. Oxford, U.K.: Elsevier.
- Collins, H.P. (2005). Black Sexual Politics: African Americans, Gender and the New Racism, New York: Routledge.
- Çoban Keneş, H. (2011). Depremin Görünürleştirdiği Yeni İrççi Söylemler: İlahi Adalet ve Kürt Depremi, İletişim Araştırmaları Dergisi, 9 (1-2): 47-72.
- Duffield, M. R. (1984). New Racism... New Realism: 1'0 Sides of the Same Coin', Radical Philosophy, Summer, Special Issue on Science, History and Philosophy, 29-34.
- Essed, P. (1991). Understanding everyday racism: An interdisciplinary theory, Newbury Park: Sage
- Gedik, E. (2010). Almanya'da Öteki Olmak, Öteki Kalmak. Folklor/Edebiyat, cilt:16, sayı:62.
- Giddens, A.(2010). Modernite ve Bireysel Kimlik: Geç Modern Çağda Benlik ve Toplum, (Çev. Ümit Tatlıcan),İstanbul:Say Yayınları.
- Goldberg, D. (1993). Racist culture: Philosophy and the politics of meaning. Oxford, UK: Blackwell.
- Goldberg, D. (2002). The Racial State. Malden, Massachusetts: Blackwell Publishers.
- Grosfoguel, R. (2016). What is Racism?, Journal Of World-Systems Research, Vol. 22 Issue:1, pp. 9-15.
- Guess, T. J. (2006). The Social Construction Of Whiteness: Racism By Intent, Racism By Consequences. Critical Sociology, 32(4), 649–673.
- Guillaumin, C. (1995). Racism, sexism, power and ideology. London: Routledge.
- Habermas, J.(2012). “Öteki” Olmak, Öteki”yle Yaşamak. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- Leach, C. W. (2005). Against the notion of a 'new racism'. *Journal of Community & Applied Social Psychology* ,15: 432-445.
- Miles, R. (2000). *İrkçilik*. (Çev. S, Yaman). İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- Morning, A. (2000). Ethnic Classification in Global Perspective: A Cross-National Survey of the 2000 Census Round. *Population Research and Policy Review* 1-57.
- Omi, M., and Winant, H. (1986). *Racial formation in the United States: From the 1960s to the 1980s*, New York: Routledge.
- Paradies, Y. (2006). Defining, Conceptualizing and Characterizing Racism in Health Research, *Critical Public Health*, vol. 16, no. 2, pp. 143-57.
- Pedersen, A., & Walker, I. (1997). Prejudice against Australian Aborigines: Old-fashioned and modern forms, *European Journal of Social Psychology*, 27, 561-587.
- Pettigrew, T. F., & Meertens, R. (1995). Subtle and blatant prejudice in western Europe, *European Journal of Social Psychology*, 25, 57-75.
- Pred, A. (2000). *Even in Sweden: Racisms, Racialized Spaces, and the Popular Geographical Imagination*. Berkeley: University of California Press.
- Purvis, T. Ve Hunt, A. (2014). Söylem, İdeoloji, Söylem, İdeoloji, Söylem, İdeoloji. (Çev: Simten Coşar). *Moment Dergi*, 1 (1): 9-36.
- Reeves, F (1983). *British racial discourse: A study of British political discourse about race and race-related matters*, England: Cambridge University Press.
- Rodat, S. (2017). Cultural Racism: A Conceptual Framework, *RSP*, No. 54, 129-140.
- Sears, D. O. (1988). Symbolic racism. In P. Katz & D. Taylor (Eds.), *Eliminating racism: Profiles in controversy* (pp. 53-84). New York: Plenum Press.
- Somersan, S. (2004). *Sosyal Bilimlerde Etnisite ve İrk*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Somersan, S. (2012). *İrkların Olmadığı Bir Dünyada İrkçilik, (içinde Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar)*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Tagueiff, P. A. (1990). The new cultural racism in France. *Telos*, 83, 109-122.
- Ulusay, N.(2008). *Melez İmgeler: Sinema ve Ulusötesi Oluşumlar*. Ankara: Dost.
- Van Dijk, Teun A.(1984). *Prejudice in discourse*. Amsterdam: Benjamins Press.
- Van Dijk, Teun A.(2003). "Söylem ve İdeoloji Çokalanlı Bir Yaklaşım", *Söylem ve İdeoloji*, İstanbul: Su Yayınları, ss: 13-112.
- Wallerstein, I. (2000). *Kapitalist Dünya Ekonomisinde Hane Yapıları ve Emek Gücü Oluşumu, İrk Ulus Sınıf, Belirsiz Kimlikler (Etienne Balibar, Immanuel Wallerstein)*. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Weber, M. (2012). *Ekonomi ve Toplum Cilt-1. Latif Boyacı (Çev.)*. İstanbul: Yarın

Yayınları.

Wetherell, M., and Potter, J. (1992). Mapping the language of racism: Discourse and the legitimization of exploitation, New York: Columbia University.

Wren, K.(2001). Cultural Racism: Something Rotten in The State Of Denmark? Social & Cultural Geography, 2(2): 141–162.

Yıldırım, E.(2000). Küreselleşme, Refah Devleti ve Risk Toplumu, İçinde, Küreselleşmenin İnsani Yüzü, (Der: Veysel Bozkurt) İstanbul: Alfa Yayınları.